

## ASTRID LINDGREN parken i Vimmerby ett elände utan ende?

Läs detta, tror någon att man med dessa klåpare kan skapa en internationell attraktion? Borde man inte bura in hela gänget? Astrid Lindgren är en världs produkt med oändliga möjligheter om det kom i rätta händer. Det finns inte ett barn i världen som inte läst och sett Astrid Lindgrens filmer, det är en kulturskatt för Sverige, som förstörs av klåpare, så fungera svensk turism inkompetensen frodas med axel klappning, där ingen höjer rösten! Toppen av all mänsklig dumhet vore om RTS ger pris till dessa stoppklossar!

### FAKTA OM SALTKRÅKAN AB

Fusionerades i höstas med Tre Lindgren AB, där film-, teater och merchandiserättigheterna tidigare låg. Nu ligger förvaltningen av samtliga immateriella rättigheter i samma bolag.

Omsätter enligt Nyman i snitt (Saltkråkan AB + Tre Lindgren AB) 20 miljoner kronor per år.

Varav

12 miljoner kronor från böcker

4 miljoner kronor från teater

3 miljoner kronor från merchandising (leksaker, spel mm.)

1 miljoner kronor från musik

500 000 kronor från film

### Ägarstruktur

Vd: Carl Olof Nyman (svärson till Astrid Lindgren, gift med Karin Nyman)

**Ledamöter:** Anders Lindgren (son till Astrid Lindgrens äldsta barn, Lars Lindgren), Annika Lindgren (dotter till Lars Lindgren), Anders Öhman (advokat, är inte delägare)

**Suppleanter:** Nils Nyman (blivande vd, sitter även i styrelsen för Astrid Lindgrens Värld i Vimmerby och i barnboksförlaget Berghs), Malin Billing (ansvarig för teaterrättigheter)

**Anställda:** C O Nyman jobbar deltid, Nils Nyman jobbar heltid, Malin deltid, Christina Odén, heltid (ansvarig för merchandise)

### Saltkråkan

2005-12-31 15,4 miljoner kronor i bokintäkter

### Tre Lindgren

2005-12-31 7,9 miljoner kronor från film, teater och musik och merchandise

## Saltkråkan köper Astrids värld

strid Lindgrens arvtagare köper genom sitt bolag Saltkråkan teaterparken Astrid Lindgrens Värld av Vimmerby kommun. Affären säkerställer parkens utveckling i Astrid Lindgrens anda, vilket också gynnar hela bygden, skriver Saltkråkan i ett pressmeddelande.

**Citat Astrid Lindgren** ”Jag har som ni vet, hoppas jag – inga som helst ekonomiska intressen i den, men bara en varm önskan att denna unika anläggning ska få fortsätta i det skick den är.”

**Det skriver Astrid Lindgren** till Vimmerbys politiker 1992. Brevet gäller upplevelseparken Astrid Lindgrens Värld i Vimmerby som hon själv var mycket stolt över.

”Mig veterligen finns det här i landet ingen liknande anläggning, byggd på en enda författares produktion”, skriver hon i brevet.

**Men kommunens fokus** på Pippi, Emil och Astrid Lindgrens övriga sagofigurer innebär i praktiken att man har förlorat kontrollen över kommunägda Astrid Lindgrens Värld AB. Det innebär också att Astrid Lindgrens släktingar har en mycket betydande makt över kommunens hela besöksnäring.

Efter Astrid Lindgrens död 2002 kontrollerar nu hennes släktingar upphavs- och varumärkesrättigheter relaterade till hennes författarskap via bolaget Saltkråkan AB.

**Och den makt Astrid Lindgrens** släktingar och bolaget Saltkråkan har över Vimmerbys kommun och hela dess besöksnäring illustreras väl av ett irriterat mejl som Saltkråkans vd, Nils Nyman, skrev till kommunen i april 2008.

”Jag säger härmed upp alla avtal vi har tillsammans med Vimmerby kommun och bolag i dess ägo. Detta inbegriper de avtal som vi har både med ALV (Astrids Lindgrens Värld AB, reds. anm.) och Vimmerby kommun avseende ALVs verksamhet såväl som kommunens rätt till nyttjandet av Astrid Lindgrens namn och bild på Pippi Långstrump. Dessutom inbegriper det alla övriga eventuella avtal som kan finnas mellan parterna. Exempel kan vara Turistbyråns och KALNS nyttjande av våra varumärken. Jag har inte analyserat vilka uppsägningstider som gäller för respektive avtal men det bör ni lätt kunna kontrollera.”

**I ett slag kan alltså** Saltkråkans vd i princip sänka kommunens hela besöksnäring. Vad är Vimmerby utan Astrid Lindgrens Värld och författarinnans sagofigurer i sin marknadsföring?

Men trots brevet från Saltkråkans vd till kommunen får turistbyrån fortsätta att distribuera broschyrer med Pippi- och Emilfigurer.

Vad som däremot händer är att det kommer en gemensam avsiktsförklaring från kommunen och Saltkråkan. Den presenteras i oktober 2008, bara några månader efter mejlet från Saltkråkans vd.

”**Efter överläggningar mellan** representanter från Vimmerby kommun och Saltkråkan AB har en avsiktsförklaring arbetats fram, innebärande bland annat att Vimmerby kommun säljer Astrid Lindgrens Värld AB till Saltkråkan AB för totalt 22 495 000 kronor.”

Men bara ungefär hälften – 12,5 miljoner ska betalas kontant. Resten, 10 miljoner, ska erläggas i form av en exklusiv rätt för kommunen att använda varumärkena Astrid Lindgren och Pippi Långstrump under en period av 25 år.

**Kritiker menar att** bolaget är värt betydligt mer än 22 miljoner. Samtidigt som budet läggs uppgår substansvärdet i bolaget till 70 miljoner kronor och det fria utdelningsbara kapitalet till drygt 40 miljoner. Omsättningen för 2008 landar på 116 miljoner kronor och vinsten på 9 miljoner.

Beskedet vänder upp och ned på Vimmerby, och Micha Velasco, företagombudsman vid Den Nya Valfärden, hävdar dessutom att försäljningen är olaglig: Kommunen har inte låtit värdera bolaget och dessutom finns det andra intressenter som bjudit 40 miljoner kronor för kommunens verksamhet.

**Uppståndelsen leder till** att kommunen tar in en värdering från Ernst & Young. Men det faktum att Saltkråkan sitter på alla rättigheter innebär också att bolaget i praktiken kan diktera värdet och priset på det kommunägda bolaget.

Astrid Lindgrens Värld AB har i enlighet med Astrid Lindgrens uttalade vilja aldrig betalat någon royalty. Och utifrån det antagandet – noll kronor i royalty - värderar Ernst & Young bolaget till 118 milj.

**Men revisionsjätten gör också** en värdering med antagandet att bolaget betalar 12 procent av omsättningen i royalty. Då sjunker värdet till 18 miljoner.

Enligt den värderingsmodell som valts innebär en ökning av royaltysatsen på 1 procentenhet en minskning av värdet på 8,4 miljoner kronor.

**I tisdags kom beskedet att** Saltkråkan AB köper 70 procent av Astrid Lindgrens Värld AB för 24,3 miljoner kronor. Beslut om försäljning har tagits av kommunstyrelsen och om affären godkänns av kommunfullmäktige i slutet av januari går den igenom.

Kommunstyrelsens ordförande Carl-Axel Centerstig säger i ett pressmeddelande att: ”Med 30 procent av aktiekapitalet behåller kommunen ett betydande inflytande i den framtida utvecklingen av Astrid Lindgrens Värld.”

Samtidigt har aktiekapitalet delats upp på två serier, A och B-aktier, och kommunen kommer bara att inneha mindre än 10 procent av rösterna.

**Att priset landat där** det landat beror på att Saltkråkan nyligen bestämt sig för att man vill ha en royalty på 10 procent av det kommunägda bolagets omsättning. Det inbegriper även till exempel intäkter som bolaget får via uthyrning av stugor. Och därmed är också värderingen gjord.

Det har funnits andra intresserade budgivare, men dessa har skrämts bort av det faktum att Saltkråkan i praktiken har makten över bolagets vara eller icke vara.

**Men Saltkråkan har inte** bara haft makten att bestämma royaltysatsen. Trots att kommunen äger över 99 procent av Astrid Lindgrens Värld, sitter Saltkråkans vd Nils Nyman som vice ordförande i det kommunägda bolaget. Han sitter också i styrelsen för Astrid Lindgrens Världs dotterbolag, ett fastighetsbolag. I det dotterbolaget har kommunen ingen representant.

De senaste åren har kommunen investerat mångmiljonbelopp i det bolag som Saltkråkan nu vill köpa billigt. Detta med anledning av ett avtal som Vimmerby kommun och Saltkråkan skrev under 2004.

**Enligt avtalet, som** parterna kan säga upp, slipper Astrid Lindgrens Värld betala royalty även framöver. Däremot får kommunen inte plocka ut några pengar ur bolaget, utan måste återinvestera alla vinster.

Nu när Saltkråkan bestämt sig för att chockhöja royaltyn från 0 till 10 procent och sedan köpa bolaget, har det alltså investerats mer pengar i Astrid Lindgrens Värld sedan 2004 än vad Saltkråkan erbjuder i betalning för bolaget.

**Det har debatterats huruvida** kommunen gjorde bort sig när man skrev på det nya avtalet 2004 eller inte.

Det finns nämligen ett avtal från 1990 som reglerar vissa förhållanden mellan Astrid Lindgren och Astrid Lindgrens Värld AB.

**"Astrid Lindgren medger** att namn, illustrationer och miljöer från hennes böcker och filmer får användas inom anläggningen och för dess marknadsföring." Avtalet innebär att ingen royalty ska betalas. I avtalet står också: "Astrid Lindgrens rättigheter enligt detta avtal är knutna till henne personligen och får icke övertas av hennes eventuella rättsinnehavare utom hennes dotter Karin Nyman."

Samtidigt skrev Astrid Lindgren över upphovsrätterna till Saltkråkan 1998.

Leif Larsson, som var kommunalråd när avtalet från 2004 tecknades, säger att det fanns behov av att "få ordning" på saker och ting.

– **Det fanns behov av att** ersätta tidigare skriftliga och muntliga avtal med Astrid. Vi var överens med Saltkråkan om att ta fram nya avtal som skrevs 2004. Jag uppfattade det som nödvändigt att skriva avtal och det var också Saltkråkans vilja att vi skulle få ordning på de överenskommelser som fanns, eftersom det fanns en del gamla muntliga överenskommelser från Astrids sida.

– Oavsett hur det var innan, skrevs ett nytt avtal mellan Saltkråkan och Astrid Lindgrens Värld 2004 som redde ut de där frågorna, säger Malin Billing på Saltkråkan.

– **Det har inte skett några** oegentligheter. Om Astrid Lindgren och hennes dotter Karin haft en överenskommelse, och så har det gjorts en ny överenskommelse, så har parterna varit fullkomligt eniga hela tiden, säger Malin Billing.

**Astrid Lindgren ville inte tjäna pengar på Astrid Lindgrens Värld, men ni höjer royaltysatsen från 0 till 10 procent. Hur ser ni på det?**

- Vi behövde bestämma en royalty för att värderingen också skulle ta hänsyn till att Saltkråkan äger de immateriella rättigheterna. Jag vill också betona att när kommunen kom till oss och frågade om vi ville köpa parken, och att vi efter en tids övervägande bestämde oss för att göra det, ja då byggde det på ett långsiktigt engagemang, som i sin utgångspunkt från Astrid Lindgrens anda. När det gäller eventuella vinstmedel har vi exempelvis varit mycket tydliga med att de i sin helhet ska återinvesteras i parken.

**Hur ser du på det faktum att Saltkråkan via royaltyn kan diktera priset på kommunägda Astrid Lindgrens Värld som Saltkråkan köper?**

– Vi behövde som sagt bestämma en royalty för att värderingen också skulle ta hänsyn till att Saltkråkan äger de immateriella rättigheterna. Varken vi eller Vimmerbys kommunstyrelse ansåg att det var rimligt att Saltkråkan, så att säga, skulle betala för nyttjande av varumärken som man redan äger.

## **Var vaktas kappsäcken efter Pippi, Ronja Rövardotter, Emil och alla de andra? Rätt svar: I ett anonymt företagshotell på Lidingö. –**

Vi ser oss huvudsakligen som kulturförvaltare, säger Nils Nyman, tillträdande vd för Saltkråkan AB och barnbarn till Astrid Lindgren. Det är det familjeägda Saltkråkan AB som förvaltar rättigheterna till Astrid Lindgrens skapelser. Och familjen sitter knappast i en blank skyskrapa omgiven av bredaxlade jurister och njuter av att det just i år kan bli extra mycket rättighetspengar med anledning av författarens 100-årsdag.

Nej, här är det grundläggande rättesnöret Astrid Lindgrens kortfattade testamente. Därutöver fyller barn och barnbarn i efter eget tycke och smak. Nils Nyman berättar fnissigt om hur man först på senare år fått ordning på avtalen med 200 utländska bokförlag och slängt ut en firma som på licens sålde Pippi-prylar av dålig kvalitet ("Rena katastrofen!").

- **På senare tid** har vi helt klart sett en ökad rovdrift som gör att vi måste lägga ned en massa energi på skyddet av rättigheter. Därför har vi mer aktivt börjat varumärkesskydda olika namn, det har vi inte gjort förr, säger Nils Nyman.

Hans bolag har stämt hotell "Villa Vilekulla" för såväl upphovsrättsintrång, som vilseledande marknadsföring. Bonnier Amigos julskiva "Astrids värld" är, enligt Nyman, också ett intrång och tvisten ska avgöras i tingsrätten. SF gjorde nyligen gemensam sak med rengöringsmedlet Vanish och skickade ogenerat med en Pippi-cd med varje pulverburk. Och det pågår förhandlingar med SVT och SR om filmerna.

**Nils Nyman tillhör** den tredje generationen och har just börjat ta över förvaltningen som vd. Formellt är Nils Nyman far, Carl Olof vd i bolaget, men "Bolagsverket tyckte det var något som fattades i vår ansökan härom året" så i papperna är det fortfarande hans 75-årige far som står vid rodret. Karin Nyman, Astrids dotter, har inte på länge varit aktiv i bolaget, men fungerar fortfarande som en tung rådgivare.

Genom åren har familjen tackat nej till en mängd "erbjudanden". Nej till en Astrid Lindgren-värld utomlands, nej till godis med figurernas namn eller bild, nej till alltför mycket leksaker, nej till de flesta förslagen om animerad film.

### **Datorspel då, det är väl inget fel på det, kanske något som har med kunskap att göra?**

-Nej! Inget med kunskapsmoment, det vore helt fel! Pippi, till exempel, hon kan ju inte ens stava, ju. Vi vill att det ska vara roligt. Men visst, vi har med stor vända accepterat vissa datorspel. Riktlinjerna för allt det som kan komma i fråga efter Astrid Lindgrens skapelser och som samtliga kräver tillstånd av Saltkråkan AB – leksaker, filmer, spel, teateruppsättningar, litteraturpris – finns inte nedskrivna någonstans.

-**Vi funderar förstas** på det, att vi måste formulera vår muntliga tradition tydligt. Men man hinner inte riktigt. Det nog en följd av att vi inte ser oss som proffs, utan som några som ärvt rättigheter, säger Nils Nyman.

Nyman erkänner utan omsvep att det finns flera exempel på inkonsekvens. Astrid Lindgren sade att bara en skola kunde få låna hennes namn, en i Vimmerby.

-Men sen sade hon ja till en i Tyskland också. Och sedan har det blivit fler.

**Nils Nyman vrider** sig besvärat i stolen när han måste väga gemensamt svenskt kulturarv – mot "Astrids vilja" och torra lagtexter om varumärken, upphovsrätt och marknadsföring. Det senare är sådant som kan ge åtskilliga kappsäckar med pengar till familjen.

- Många har en nära relation till Astrids figurer. De betraktar hennes verk som sina egna... Men vi måste kunna sätta en gräns och veta att den utklädda Pippi som barnet träffar inte är tagen ur sitt sammanhang. Hon ska finnas i böcker, film och teater, men inte annars.

### **Han tillägger:**

- Vi skäms inte för att vi tar betalt, men det är inte så att vi tjänar en väldig massa pengar.

Att anpassa sig till världen 2 system i en kontakt

